

Particulier initiatief

Redactioneel Boekman 76

Anita Twaalfhoven

ABN Amro sponsorde afgelopen zomer voor de tweede keer de Opera op de Parade in Den Bosch en de ING Group is vaste sponsor van het Amsterdamse Grachtenfestival. Het Zuiderzeemuseum ondersteunt met de tentoonstelling *Mijn Kunst, Verzamelaars delen hun passie*, die dit najaar is te zien, het belang van de particuliere verzamelaar en vroeg het Hoofd ING Art Management Annabelle Birnie als gastcurator. Zo zijn er tal van actuele voorbeelden te noemen, want particulier initiatief is van steeds groter belang voor de kunstwereld. Ook door het rijk gesubsidieerde instellingen moeten een hoger percentage eigen inkomsten gaan verwerven, zo adviseerde de Commissie Cultuurprofiel aan minister Plasterk.

In het jaar 2005 hebben Nederlandse burgers, bedrijven en private fondsen minstens 4,5 miljard euro bijgedragen aan het 'algemeen nut', schrijft hoogleraar filantropie Theo Schuyt in deze *Boekman* over particulier initiatief. Zeven procent van die bijdragen, ofwel 326 miljoen euro, gaat naar cultuur – en daarmee staat cultuur bijna onder aan de ladder van de acht meest populaire goede doelen. De conclusie dat de kunsten er bekaaid af komen bij gulle gevers, lijkt voor de hand te liggen. Maar wie nagaat dat cultuur voor minder dan één procent op de rijksbegroting staat, zou zich ook kunnen afvragen of de particuliere sector kunstliever is dan de overheid.

De toekomst ziet er in dat opzicht rooskleurig uit. Economen uit de Verenigde Staten voorspellen een *Golden Age of Philanthropy*. Ook in Nederland hebben decennia van groeiende welvaart een groep zeer rijke mensen doen ontstaan die de kunsten vaak graag ondersteunen. Zoals Maya Meijer-Bergmans, die in een interview in deze *Boekman* zegt: 'Het is een soort verplichting aan de maatschappij, als het je goed gaat, om dan ook iets terug te doen en niet alleen maar rond te varen op de Middellandse Zee.' Net als vermogende particulieren, bieden ook bedrijven financiële mogelijkheden voor de kunstsector, ondersteunen diverse auteurs in deze *Boekman*.

In de praktijk blijken kunstsector en private of particuliere sector elkaar nog niet altijd even gemakkelijk te vinden, schrijft André Nuchelmans naar aanleiding van diverse onderzoeken op dit vlak. Zo is het bedrijfsleven vaak onbekend terrein voor culturele organisaties. Ze weten niet precies wat voor afspraken ze moeten maken, kunnen onvoldoende creatieve voorstellen doen en zijn slecht in het onderhouden van de relatie. Een andere blokkade is een gebrek aan kennis van fiscale mogelijkheden. In Nederland worden al meer dan een eeuw belastingen ingezet

om het particuliere initiatief op het gebied van kunst en cultuur te stimuleren, stelt Sigrid Hemels. 'Een actieve opstelling van kunstinstellingen ten aanzien van deze belasting-subsidies kan helpen om meer private middelen te verwerven', denkt zij.

Ook negatieve beeldvorming speelt een rol. 'De competitiedrang en het machtsvertoon waarmee het mecenaat in vroeger tijden gepaard ging, zorgen ervoor dat wie zich tegenwoordig als weldoener afficheert, de kans loopt beschuldigd te worden van pronkzucht, hoogmoed en arrogantie', schrijft Helleke van den Braber. Daarbij is men vaker dan nodig bevreesd voor inmenging in de artistieke keuzes van kunstenaars.

Immers: de kunstwereld reageert niet zelden neerbuigend op 'die miljonairs', is de ervaring van Meijer-Bergmans. 'Dat zit zo diep in Holland. Je hebt geld, dus je bent dom!' Een adviesraad voor het cultuurmecenaat, waarin zij zitting heeft, probeert met Kunst & Zaken in kaart te brengen wat je daaraan zou kunnen doen. Met andere woorden: sommige mecenasen zijn niet alleen bereid te geven, ze zetten zich ook in om de kunstwereld ertoe te bewegen dit geld in ontvangst te nemen. Als het om de houding van de kunstwereld ten opzichte van de overheid gaat, lijkt het tegenovergestelde het geval. In de rubriek *Forum* van dit nummer zet hoogleraar Politicologie Rinus van Schendelen de kunstlobby zelfs neer als 'geldzuchtig' en 'gefixeerd op de overheid'.

Als deze *Boekman* één ding duidelijk maakt, dan is het wel dat het hoog tijd is de ogen te openen voor de particuliere sector. Niet alleen vanwege de door minister Plasterk aangekondigde bezuiniging van vijf miljoen euro in 2009, die in de daaropvolgende jaren moet oplopen tot tien miljoen euro per jaar; of in het verlengde daarvan het grotendeels door de minister overgenomen advies in het rapport *Meer draagvlak voor cultuur*, waarin de Commissie Cultuur-

profijt cultuurinstellingen aanspoort om minder op de overheid te leunen en meer eigen inkomsten te verwerven. Maar vooral vanwege de nog ongekende kansen die in het verschiet liggen.

Organisaties als de Vereniging Rembrandt, Heemschut, museum De Pont, de Music Hall Group en de beeldendekunstcollectie van de ING Group varen wel bij het particulier initiatief, zo blijkt uit de interviews in deze *Boekman*. Geert Allaert van de Vlaamse Music Hall Group heeft bijvoorbeeld de beschikking over een drietal goed geoutilleerde eigen theaters. Hendrik Driessen, directeur van De Pont, verkeert in de luxe positie dat het museum verzekerd is van langlopende financiering uit de nalatenschap van Jan de Pont (1915-1987) én heeft de vrijheid om het artistieke beleid naar eigen goeddunken vorm te geven. Met als resultaat een grensverleggende collectie.

Dit nummer verschijnt rond Prinsjesdag. Maar of de miljoenennota nu meer of minder gunstig uitpakt voor de kunstwereld: particulier initiatief heeft de toekomst.